Ναπολέων: Από την εκστρατεία στη Ρωσία, στο Βατερλό

Προδότης ή απλά δειλός, ο μαρκήσιος Εμμανουήλ ντε Γκρουσί ήταν ο μοιραίος άνθρωπος, αυτός που ουσιαστικά έσκαψε τον λάκκο, μέσα στον οποίο έπεσε ο Ναπολέων Βοναπάρτης. Οι Βουρβόνοι τον αντάμειψαν αλλά τη δόξα στο Βατερλό την έκλεψε ο Άγγλος Ουέλινγκτον που θα είχε γι' άλλη μια φορά νικηθεί, αν δεν υπήρχε ο Πρώσος Μπλίχερ. Από αιώνες, όμως, ο βρετανικός λέων έχει μάθει να βρυχάται κυρίως χάρη στη συνεισφορά τρίτων. Όσο για τον αυτοκράτορα, η δεκαετία την κυριαρχίας του στη γηραιά ήπειρο είχε λήξει άδοξα.

Στα 1806, ο χάρτης της Ευρώπης απηχούσε τις επιθυμίες του Ναπολέοντα Βοναπάρτη που πια είχε στεφθεί αυτοκράτορας Ναπολέων Α'. Μόνον η προστατευμένη από τη θάλασσα Αγγλία έμενε αλώβητη. Ο Ναπολέων απαγόρευσε την εισαγωγή αγγλικών προϊόντων στη Γαλλία και στις σύμμαχες χώρες. Οι Άγγλοι απάντησαν με αποκλεισμό των λιμανιών που δε δέχονταν δικά τους είδη. Στα 1809, υποκίνησαν πόλεμο της Αυστρίας κατά των Γάλλων.

Τον Οκτώβριο του 1810, ο Ναπολέων συγκρούστηκε με τον αυστριακό στρατό στην Ουλμ, κοντά στη Βιέννη. Τον νίκησε, όπως είχε συμβεί και το 1805, συλλαμβάνοντας 20.000 αιχμαλώτους. Μπήκε, θριαμβευτικά στην αυστριακή πρωτεύουσα κι υπαγόρευσε τους όρους του. Γι' άλλη μια φορά, η Ευρώπη αναγκάστηκε να υποκλιθεί μπροστά του.

Ο τσάρος όμως Αλέξανδρος Α' δεν υπάκουσε πιστά τις εντολές για τον αποκλεισμό των αγγλικών προϊόντων. Κατά τη συνήθειά του, ο Ναπολέων αποφάσισε να εκστρατεύσει εναντίον του. Η μεγάλη γαλλική στρατιά αριθμούσε 450.000 άνδρες, όταν ξεκίνησε εναντίον της Ρωσίας τον Ιούνιο του 1812. Ο Ρώσος στρατάρχης, πρίγκιπας Μιχαήλ Κουτούζοφ (1745 - 1813), διέθετε 220.000 άνδρες και μιαν αχανή γη για να διαλέξει, πού θα δώσει τη μάχη του.

Προτίμησε τη συστηματική υποχώρηση, ακολουθώντας την τακτική της «καμένης γης». Παράσερνε τον Ναπολέοντα όλο και πιο βαθιά στη Ρωσία, καίγοντας τα πάντα στο πέρασμά του. Για τους Γάλλους, ο ανεφοδιασμός γινόταν όλο και από πιο μακριά, όλο και

πιο δύσκολα.

Οι Ρώσοι στάθηκαν να πολεμήσουν, στις 17 Αυγούστου, έξω από το Σμόλενσκ. Νικήθηκαν. Ο Ναπολέων μπήκε στην πόλη αλλά τη βρήκε αδειανή από κατοίκους. Προχώρησε στη Μόσχα, όπου ο Κουτούζοφ είχε σταθεί για να την υπερασπιστεί. Η μάχη κράτησε τρεις μέρες (5 - 7 Σεπτεμβρίου του 1812). Οι Γάλλοι νίκησαν με βαριές απώλειες. Μπήκαν στην πόλη και τη βρήκαν αδειανή και παραδομένη στις φλόγες.

Ο Ναπολέων κατάλαβε πως έπρεπε να διασχίσει όλη τη χώρα, αν επέμενε να διαπραγματευτεί με τον τσάρο. Ο χειμώνας ερχόταν απειλητικός. Τα χιόνια ίσως να του έκλειναν τον δρόμο της επιστροφής. Το χειρότερο που μπορούσε να περιμένει, ήταν ένας χειμωνιάτικος αποκλεισμός στη Μόσχα. Στις 19 Οκτωβρίου, σήμανε αποχώρηση.

Μάλλον είχε αργήσει. Στη Ρωσία, ο χειμώνας έρχεται νωρίς κουβαλώντας μαζί του τα χιόνια. Η πορεία ήταν δύσκολη. Γινόταν βασανιστική καθώς οι Ρώσοι φαίνονταν αιφνιδιαστικά, χτυπούσαν κι αποχωρούσαν κάνοντας συστηματικό κλεφτοπόλεμο. Ένα μήνα αργότερα, οι Γάλλοι ελάχιστα θύμιζαν την περήφανη μεγάλη στρατιά που μπήκε στη Ρωσία το προηγούμενο καλοκαίρι. Αποδεκατισμένοι έφτασαν στον ποταμό Μπερεζίνα, πλωτό παραπόταμο του Δνείπερου με μήκος 630 χλμ.

Ο Ναπολέων διέταξε να τον διαβούν στις 26 Νοεμβρίου του 1812. Καθώς οι κακοπαθημένοι Γάλλοι επιχειρούσαν να περάσουν το ποτάμι, ξέσπασε η ρωσική αντεπίθεση απ' όλες τις μεριές. Η μάχη κράτησε ως τις 29 του μήνα. Για τον Ναπολέοντα ήταν πανωλεθρία.

Ο ίδιος σώθηκε κρυμμένος σε μια ταχυδρομική άμαξα. Από την άλλοτε μεγάλη στρατιά, μόλις 15.000 κατάφεραν να γλιτώσουν. Οι νεκροί στην αφιλόξενη ρωσική γη έφταναν τους 200.000, οι αιχμάλωτοι των Ρώσων τους 130.000 και οι λιποτάκτες τους 50.000.

Η είδηση της καταστροφής έφερε τον ξεσηκωμό των υποταγμένων. Ρώσοι, Αυστριακοί, Πρώσοι, Σουηδοί και Άγγλοι συνασπίστηκαν γι' άλλη μια φορά εναντίον του. Ο Ναπολέων μπόρεσε να συγκροτήσει νέο στρατό με 150.000 άνδρες. Οι ενωμένοι αντίπαλοί του τον συνάντησαν με 276.000 άνδρες στη Λειψία, πρωτεύουσα της Σαξονίας. Η μάχη άρχισε στις 16 Οκτωβρίου του 1813. Στις 19, ο Ναπολέων είχε νικηθεί.

Οι νικητές βάδισαν στη Γαλλία, μπήκαν στο Παρίσι και τον κήρυξαν έκπτωτο. Ανασύρθηκε από τα αζήτητα ο Λουδοβίκος ΙΗ' (γεννήθηκε το 1755) και κάθισε στον θρόνο, ενώ, στις 28 Απριλίου του 1814, ο άλλοτε κυρίαρχος της Ευρώπης βρισκόταν στο νησί Έλβα, κοντά στις ιταλικές ακτές της Τοσκάνης, που του προσφέρθηκε να παίζει τον ηγεμόνα. Δεν θα έμενε για πολύ, εκεί.

Στη Βιέννη του 1815, το συνέδριο των 216 κρατικών αντιπροσωπειών συνέχιζε τις εργασίες του με την καθοδήγηση του Μέτερνιχ. Τα βράδια, έδιναν κι έπαιρναν οι χοροί, τα συμπόσια κι οι γιορτές για την απαλλαγή της Ευρώπης από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη. Και, ξαφνικά, μια απρόσμενη είδηση ήρθε να ταράξει την ευδαιμονία:

Την 1η Μαρτίου, ο Ναπολέων δραπέτευσε από το νησί Έλβα, αποβιβάστηκε στις Κάνες της Προβηγκίας και με 1100 άνδρες βάδισε για το Παρίσι. Όσο να φτάσει εκεί, οι άνδρες που τον ακολουθούσαν, είχαν γίνει 250.000. Μπήκε θριαμβευτικά στη γαλλική πρωτεύουσα, στις 29 Μαρτίου, και κατέλαβε τον θρόνο. Έτσι απλά, ο αυτοκράτορας είχε επιστρέψει. Ξεκινούσε η περίοδος των «100 ημερών».

Με 130.000 άνδρες, προέλασε αστραπιαία στο Βέλγιο, νίκησε τους Πρώσους του στρατηγού Γκεμπάρντ Μπλίχερ (1742 - 1819) στο Λενί, χτύπησε τους Άγγλους του «σιδερένιου δούκα» Αρθούρου του Ουέλινγκτον (1769 - 1852) στο Σεν Ζαν και τους διέλυσε.

Το συνέδριο της Βιέννης κήρυξε τον Ναπολέοντα «εχθρό και ταραξία της ειρήνης του κόσμου» και διαλύθηκε στις 9 Ιουνίου του 1815. Ο Μπλίχερ κι ο Ουέλινγτον ανασυντάχθηκαν και κινήθηκαν με πρόθεση να ενωθούν και να χτυπήσουν τους Γάλλους. Ο Ναπολέων προσπάθησε να τους προλάβει.

Έστειλε τον στρατηγό του μαρκήσιο Εμμανουήλ ντε Γκρουσί (1766 - 1847) να εμπλακεί σε μάχη με τους Πρώσους κι ο ίδιος, με τον ήρωα στρατηγό Μιχαήλ Νέι (δούκα του Έλινγκεν και πρίγκιπα Μόσκοβα, 1760 - 1815) βάδισε κατά των Άγγλων, τους βρήκε στην κωμόπολη του Βατερλό και τους χτύπησε. Η μάχη κράτησε όλη μέρα και, προς το βράδυ, φάνηκε να

κλίνει υπέρ του Ναπολέοντα.

Ο Γκρουσί συνάντησε στο δρόμο του τους Πρώσους αλλ' απέφυγε να δώσει μάχη. Ο Μπλίχερ κατάλαβε τι συνέβαινε, προσπέρασε τους Γάλλους και όσο πιο γρήγορα μπορούσε, κατευθύνθηκε προς το Βατερλό. Έφτασε εκεί στις 7 το απόγευμα και μπήκε αμέσως στη μάχη. Οι Γάλλοι βρέθηκαν στη μέση. Ο Ουέλινγκτον διέταξε αντεπίθεση. Ο Ναπολέων δεν είχε καμιά τύχη. Νικήθηκε. Ήταν 18 Ιουνίου του 1815.

Στο πεδίο της μάχης, 25.000 Γάλλοι κείτονταν νεκροί. Ο ηρωικός στρατηγός Νέι, που άφησε τις τιμές της αυλής για ν' ακολουθήσει τον Βοναπάρτη, πιάστηκε αιχμάλωτος. Τον τουφέκισαν ως προδότη, αν και ένας θρύλος τον θέλει να δραπέτευσε στην Αμερική, όπου πέθανε το 1846. Ο Γκρουσί τιμήθηκε για τη στάση του. Έζησε ως το 1847.

Οι νικητές βάδισαν στη Γαλλία και κατέλαβαν το Παρίσι, όπου για μια ακόμα φορά παλινόρθωσαν τον Λουδοβίκο ΙΗ' που βασίλευσε απολυταρχικά ως το θάνατό του, το 1824. Ο Ουέλινγκτον γνώρισε τη δόξα του θριαμβευτή, ονομάστηκε «πρίγκιπας του Βατερλό» κι έμεινε στο Παρίσι ως αρχηγός του στρατού κατοχής ως το 1818, οπότε παραιτήθηκε για ν' ασχοληθεί με την πολιτική. Έγινε διαδοχικά υφυπουργός, υπουργός και πρωθυπουργός της Αγγλίας.

Ο Ναπολέων, τη νύχτα της μάχης του Βατερλό, μπήκε επικεφαλής της φρουράς του, διέσπασε τις εχθρικές γραμμές και κατάφερε να ξεφύγει. Μεσάνυχτα, 20 Ιουνίου, έφτασε στο Παρίσι. Πέρασε κρυφά κι αθόρυβα. Ξεσηκωμένος από τους μοναρχικούς, ο λαός ζητούσε τον θάνατό του.

Σκέφτηκε να παραιτηθεί υπέρ του γιου του. Όμως, οι Πρώσοι συνέχιζαν την προέλαση προς τη γαλλική πρωτεύουσα με σκοπό να τον συλλάβουν και να τον εκτελέσουν. Ο έμπιστός του υπουργός της αστυνομίας Ιωσήφ Φουσέ (1759 - 1820), που παλιά είχε πρωτοστατήσει στην καταδίκη του βασιλιά, τον είχε προδώσει. Τώρα, εργαζόταν για την παλινόρθωση των Βουρβόνων.

Μερικοί πιστοί του φίλοι τον έπεισαν να κατέβει στο λιμάνι του Ροσφόρ. Δυο πλοία περίμεναν εκεί, να τον μεταφέρουν στην Αμερική. Με χίλιες προφυλάξεις, κατάφερε να φτάσει ως τα πλοία, στις 20 Ιουλίου. Ήταν αργά.

Οι Άγγλοι κάτι υποψιάζονταν και καιροφυλακτούσαν. Ο Ναπολέων έγραψε στον αντιβασιλιά και διάδοχο της Αγγλίας, ζητώντας του φιλοξενία. Παραδόθηκε στο αγγλικό πολεμικό Βελλερεφόντης, που τον οδήγησε στο Πλίμουθ. Εκεί, του ανακοινώθηκε πως ήταν «αιχμάλωτος της Ευρώπης» και εξοριζόταν ισόβια στο νησί της Αγίας Ελένης, ένα βράχο καταμεσής στον Νότιο Ατλαντικό.

Αρχές Αυγούστου του 1815, τον έβαλαν στο καράβι. Γεμάτο ταλαιπωρίες το ταξίδι κράτησε εβδομήντα ημέρες. Στις 16 Οκτωβρίου του 1815, ο άλλοτε πανίσχυρος αυτοκράτορας αποβιβάστηκε στην Αγία Ελένη κι εγκαταστάθηκε σ' ένα σπίτι που του παραχωρήθηκε.

Είχε μαζί του τρεις αξιωματικούς, ένα γιατρό και δώδεκα υπηρέτες. Είχε, όμως, κι έναν βάναυσο κυβερνήτη του νησιού, που ευχαριστιόταν να δημιουργεί προβλήματα στον αιχμάλωτό του. Έζησε άλλα πεντέμισι χρόνια υπαγορεύοντας τα απομνημονεύματά του. Πέθανε στις 5 Μαΐου του 1821, σε ηλικία 52 χρόνων. Η εντυπωσιακή του πορεία είχε στοιχίσει στην Ευρώπη περίπου 4.000.000 νεκρούς. Από αυτούς, οι 1.700.000 ήταν Γάλλοι.

(Έθνος, 18.6.2009) (τελευταία επεξεργασία, 26.2.2009)

Δείτε επίσης:

Η πορεία του Ναπολέοντα προς τη δόξα